

Kanıt Temelli Öğretimin 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğretmen Kılavuz Kitaplarına Yansıması¹

Reflection of Evidence Based Teaching on The 2005 Teacher Guide Books in Social Studies Curriculum

Tekin ÇELİKKAYA^a, Fatoş BOYRAZ^a

^aAhi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Kırşehir, Türkiye

Öz

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, öğrencilerin birinci elden kaynakları kullanıp kanıtları değerlendirerek sebep-sonuç ilişkisi kurmalarını ve kanıta dayalı olarak akıl yürütmelemlerini öngörmektedir. Bunun yanında onlara, kanıtların sınırlılıklarının ve tarihin farklı yorumlarının olabileceğine dair farkındalığı da kazandırmayı amaçlamıştır. Bu amacın gerçekleşme durumunun tespitinde, öğretmen kılavuz kitapları ile ders ve çalışma kitaplarında Kanıt Temelli Öğretime ne kadar ve ne şekilde yer verildiği, hangilerinin daha sık vurgulandığı büyük bir önem taşımaktadır. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme yolu kullanılarak 2016-2017 eğitim-öğretim yılı 4. –7. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarının son baskıları incelenmek üzere ele alınmıştır. Kitaplardaki veriler 5 tema ve 22 alt temada incelenmiş olup sonuç olarak; kanıt temelli öğretime kazanım olarak en çok 7.sınıfta en az 6.sınıfta; konu olarak en çok 5.sınıfta en az 6.sınıfta; görsel temada en çok 4. sınıfta en az 6.sınıfta; bilgi temasında en çok 7.sınıfta en az 6.sınıfta; olay temasında en çok 4. sınıfta en az 6. sınıfta yer verilmiştir. Haber temasında en çok 7.sınıf en az ise 6.sınıf düzeyinde; söz temasında ise sadece 5.sınıf düzeyinde yer verilmiş olup diğer sınıf düzeylerinde yer veril-memiştir. Genel olarak kanıt temelli öğretime en az 6.sınıf düzeyinde en fazla 4.sınıf düzeyinde yer verilmiştir.

Abstract

The 2005 Social Studies curriculum foresees that students should establishing cause and effect relation by evaluation of evidence use first-hand resources and reasoning based on evidence. It also aims to give them a sense of limitations of evidence and of different interpretations of history. In determining the realization of this goal, it is of great importance that how much and how Evidence Based Teaching is included in teacher's guide books, course and workbooks, and which are emphasized more frequently. This research was conducted through a qualitative research method using a document. In the analysis of the data obtained from the research, inductive analysis was used from the types of content analysis. In this study, an easily accessible case sample, one of the purpose sampling methods, is used. The last pressures of 4th -7th grade social studies teacher guidebooks were examined 2016-2017 education-school year. The data in the books were reviewed under 5 themes and 22 sub-theme. As a result; as evidence-based teaching gain is at least 7th grade and at least 6th grade; as a topic is at most 6th grade, at least 5th grade; as a visual is at most 4th grade at least 6th grade; as information is at most 7th grade and at least 6th grade; as an event is at most 4th grade at least 6th grade; as news is at the most 7th grade and at the least 6th grade, as statement is only at the 5th grade level and not at the other class levels. In general, the evidence-based teaching is at the level of at least 6th grade and at the most.4th grade.

Anahtar Kelimeler

kanıt temelli öğretim
sosyal bilgiler öğretim
programı
öğretmen kılavuz kitabı
kazanım

Keywords

the evidence-based teaching
social studies curriculum
teacher's guide book
gain

¹ Bu çalışma 4-6 Mayıs 2017 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi VI. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi sempozyumunda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

Extended Abstract

The new Social Studies curriculum foresees establishing cause and effect relationship by use first-hand resources and evaluate evidence of students It also aims to give them a sense of limitations of evidence and of different interpretations of history. (Board of Education[TTKB],2005). “Using evidence” is considered one of the skills to be given directly in 2004 Social Studies 4-5th grade and 2005 social studies 6-7th grade curriculum. The distribution of skills related to evidence-based training by classes and units is given in Table 1.

Table 1. Skills-Based Units Involved in Evidence Based Instruction in 4-7th grade 2005 Social Studies Curriculum

Class	Unit Number / Name	Direct Skills
4	1. I know myself	Identifying Evidence and Using Evidence
4	2. I'm learning my past	Planning and Writing in Usable Forms of Information
5	2. Go and see every part of Turkey	Using Visual Evidence
5	3. Getting to Know Our Region	Observation
5	5. Dreams Realized	Using the Library and Reference Source
6	3. Turks on Silk Road	Make an inference
7	1.Communication And Human Relations	Communication
7	3. Journey to Turkish History	Distinguishing Historical Facts and Comments

When studies are examined (Çıdaç, 2015; Işık,2008; Özbaş,2010) Studies of Evidence-Based Education are mostly based on the use of evidence-based instruction, academic success but there was no study of how much and how the evidence-based teaching in the Social Studies curriculum. In this study, unlike previous studies, the curriculum. (4.-7th grade) has been examined as a unit, acquisition, book review as a whole. The textbooks that teachers and students use as the primary source and followed are of great importance involved how much and how much evidence-based teaching and which are more often emphasized in the Social Studies For this reason, It is aimed to determine the availability of evidence-based teaching in the Social Studies teacher guidebooks. (4-7th grade). For this purpose, the following questions have been sought.

1.How often has the evidence-based education (visual, information, event, speech, news) been included in the Social Studies teacher guidebooks (4-7th grade).?

2. What evidence is included more in the Social Studies teacher guidebooks (4-7th grade).?

This research was conducted through a qualitative research method using a document. In the analysis of the data obtained from the research, inductive analysis was used from the types of content analysis. In this study, one of the purposeful sampling methods which the easily accessible case sampling method, was used.

The data in the books were reviewed under 5 themes and 22 sub-themes and as a result; As evidence-based teaching gain is at least 7th grade and at least 6th grade; As a topic is at most 6th grade, at least 5th grade; as a visual is at most 4th grade at least 6th grade; as information is at most 7th grade and at least 6th grade; as an event is at most 4th grade at least 6th grade; as news is at the most 7th grade and at the least 6th grade ; as statement is only at the 5th grade level and not at the other class levels. In general, the evidence-based teaching is at the level of at least 6th grade and at the most.4th grade.

1. 1.Giriş

2005 Sosyal Bilgiler öğretim programı, anlamlı ve kalıcı öğrenmelerin olabilmesi için öğrencilerin birinci elden kaynakları kullanıp, kanıtları değerlendirerek sebep-sonuç ilişkisi kurarak kanıtla dayalı olarak akıl yürütebilmelerini önermektedir. Bunun yanında onlara, kanıtların sınırlılıklarının ve tarihin farklı yorumlarının olabileceğine dair farkındalığı da kazandırmayı amaçlamıştır (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2005). Bu öneriler doğrultusunda Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının, öğrencilerin kazandıkları bilgileri problem çözmeye ve karar vermeye transfer edebilecekleri zihinsel becerileri geliştirmelerine yardım edecek bir biçimde düzenlenmesi, bu dersin daha etkili olmasına olanak sağlamaktadır (Önal ve Kaya, 2011: 27). Yani Sosyal Bilgiler dersinde, kaynak ve kanıtlarla girilen etkileşim, öğrenmeyi hızlandırmakta ve kalıcı hale getirmektedir (Işık, 2008: 3).

Kanıt Temelli Öğretim yaklaşımı Sosyal Bilgiler dersinin bileşenleri içerisinde yer alan vatandaşlık, coğrafya, arkeoloji, ekonomi, sosyoloji, psikoloji gibi alanlarla ilgili konuların öğrenci önüne getirilme sürecinde kullanılabilir. Bunlardan başka 2005 Sosyal Bilgiler programının temel felsefesine uygun olarak işlenen konunun / temanın tarihsel, sosyal, kültürel ekonomik boyutlarının bir bütün olarak sunulması sürecinde de kullanılabilir (Kabapınar,2016:253). Bu doğrultuda 2004 Sosyal Bilgiler 4-5.sınıflar ve 2005 Sosyal Bilgiler 6-7. sınıflar öğretim programlarında “*kanıtı kullanma*”, doğrudan verilecek becerilerden biri olarak nitelendirilmektedir (Tablo 1).

Programda kazanım, öğrenme-öğretme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler olarak tanımlanmıştır. Kazanımlar, programda öğrencilerin gelişim düzeyine ve öğrenme alanının özelliğine göre dördüncü sınıftan yedinci sınıfa kadar 39 ile 47 arasında değişen sayılarda verilmiştir (TTKB,2004; TTKB,2005).Önceki programlarda “amaç”, “hedef” ve “hedef davranış” olarak verilen ifadeler 2005 programında yerini “kazanım” ifadesine bırakmıştır.

2005 Sosyal Bilgiler Programı’nda, önceden belirlenmiş olan kazanımlara yönelik konu sıralaması yapılmamıştır. Program içerisinde kazanımların öngördüğü bir içerik sınırlaması söz konusudur. Öğretmen, kazanımları gerçekleştirme koşuluyla çevre özelliklerini, öğrenci grubunun ihtiyaçlarını, ilgilerini, beklentilerini ve ön bilgilerini dikkate alarak Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda uygun çıkış noktaları, uyarıcı ve pekiştirici unsurlarını kullanarak çerçevesi daha önceden belirlenmiş olan içeriğe bağlı oluşturacağı alt başlıklar etrafında hareket etmelidir. Çevresel etkiler ve grubun sözü edilen özellikleri açısından gerektiğinde güncellik ilkesi gözetilmek kaydıyla ünite sürelerinde değişiklik yapabilir (Tekden, 2015:35).

Günümüzde, eğitim sisteminden düşünebilen bireyler yetiştirilmesi istenmektedir. Bunun gerçekleşebilmesi için de programda belirtilen temel becerilerin yanı sıra derse ait alan becerilerinin kazandırılması da önem kazanmaktadır (Çelikkaya, 2011:972).Beceri; öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. 2005 Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4 - 7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 6 beceriyi kazandırmayı da amaçlamaktadır (Özensoy ve Aynacı, 2016:14). Beceriler, 2004 İlköğretim Programında genel beceriler ve alan becerileri olmak üzere iki grupta ele alınmıştır. Genel beceriler, diğer derslerde de kazandırılması hedeflenen beceriler olup alan becerileri ise bir derse özgü o alanla ilgili geliştirilecek becerileri kapsamaktadır. Bu becerilerden kanıt temelli öğretimle ilgili olan becerilerin sınıf ve ünitelere göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. 2005 Sosyal Bilgiler 4-7.Sınıf Programlarında Kanıt Temelli Öğretim İle İlgili Becerilerin Kazandırıldığı Üniteler

Sınıf	Ünite No/Adı	Doğrudan Verilecek Beceri
4	1.Kendimi Tanıyorum	Kanıt Tanıma ve Kanıtı Kullanma
4	2.Geçmişimi Öğreniyorum	Bilgiyi Kullanılabilir Biçimlerde Planlama ve Yazma
5	2.Adım Adım Türkiye	Görsel Kanıt Kullanma
5	3.Bölgemizi Tanıyalım	Gözlem
5	5.Gerçekleşen Düşler	Kütüphane ve Referans Kaynak Kullanma
6	3.İpek Yolunda Türkler	Çıkarımda Bulunma
7	1.İletişim Ve İnsan İlişkileri	İletişim
7	3.Türk Tarihine Yolculuk	Tarihsel Olguları ve Yorumları Ayırt Etme

Alan yazın incelendiğinde 2005 Sosyal Bilgiler Programında Kanıt Temelli Öğretim ile ilgili çalışmalar daha çok kanıt temelli öğretimin kullanımı, akademik başarıya etkisi (Çıdaç, 2015; Işık,2008; Özbaş,2010) şeklinde olup 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kanıt Temelli Öğretime ne kadar ve hangi biçimde verildiğine dair bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan bu çalışmada, önceki çalışmalardan farklı olarak 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

(4.-7.sınıf) bir bütün olarak ele alınıp ünite, kazanım ve kitap incelemesi şeklinde incelenmiştir. Kanıt Temelli Sosyal Bilgiler öğretimin, öğrencilere bilginin üretilmesinde kanıtların olduğunu fark edebilme, farklı bakış açıları ile bilgiyi yeniden üretebilme, sosyal sorunları ilgili kanıtlarla sorgulayabilme, Sosyal Bilgiler dersinin, kullanılan yöntemlere göre ezberle özdeşleşmek durumunda olmadığını görmelerini sağlayabilme gibi önemli faydaları bulunmaktadır (Oğuz ve Demir,2016:1574.) Bu nedenle, Sosyal Bilgiler dersinde, öğretmenlerin birincil kaynak olarak kullandıkları ve takip ettikleri öğretmen kılavuz kitapları ve öğrencilerin birincil kaynak olarak kullandıkları ve takip ettikleri ders ve çalışma kitaplarında kanıt temelli öğretime ne kadar ve ne şekilde yer verildiği, hangilerinin daha sık vurgulandığı büyük bir önem taşımaktadır. Öğretmen kılavuz kitabı,ders ve çalışma kitabına da kapsadığı için araştırmada 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarında (2016-2017 eğitim öğretim yılı) kanıt temelli öğretime yer verilme durumunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın problemi

- 4- 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarında kanıt temelli öğretime hangi biçimde(görsel, bilgi, olay, söz, haber) ve ne kadar sıklıkta yer verilmiştir?
- 4- 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarında hangi kanıtlara daha fazla yer verilmiştir?

2. Yöntem

İlköğretim 4.-7. Sınıf Sosyal Bilgiler kitaplarında kanıt temelli öğretime yer verilme durumunu belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016:189).

3. Evren ve Örneklem

Doküman incelemesine dayalı araştırmalarda Yıldırım ve Şimşek'e (2016; 197) göre "tüm doküman verisinin bir bütün olarak analize konu olması mümkün olmayabilir. Bu nedenle çoğu zaman araştırmacılar, eldeki veri setinin içinden bir örneklem oluşturmaya çalışır." Bu çalışmada da amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme yolu kullanılarak 4.-7. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarının (2016-2017 eğitim-öğretim yılı) son baskılarında (Evirgen,2016;Karabiyik,2016; Özensoy ve Aynacı, 2016; Şahin, Bayram ve Midilli,2016) yer alan kanıt temelli öğrenme becerisine yer verilme durumu incelenmek üzere ele alınmıştır. Araştırmada;

- 4.sınıf Koza yayınevi Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 25.05.2015 tarihli ve 34 sayılı (ekli listenin 76'ncı sırasında) kararı ile,
- 5.sınıf Berkay yayınevi Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 25.05.2015 tarihli ve 34 sayılı (ekli listenin 75'inci sırasında) kararı ile,
- 6.sınıf Evren yayınevi Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 29.11.2013 tarih ve 175 sayılı kararıyla
- 7.sınıf Ekoyay yayınevi Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 16.12.2014 tarih ve 106 sayılı kurul kararı ile kabul edilen ilköğretim 4.-7. Sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitapları kullanılmıştır.

4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlemesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Tümevarımcı analiz kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016:242). Bu bağlamda inceleme İlköğretim 4.-7 sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitapları üzerinden yapılmış olup kılavuz kitabın içinde ayrıca hem öğrenci ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabı da incelenmiştir. Bulgular bu kitabın içinde yer alan verilerden oluşmaktadır. Verilen örnekler kılavuz, ders ve çalışma kitaplarının tamamını kapsamaktadır. Örneğin; "Görsel Kanıt Kullanma" becerisine ait verilerden biri kılavuz kitabında sayfa 64 de yer alırken, ders kitabında sayfa 34, öğrenci çalışma kitabında ise sayfa 26'da yer almaktadır. Sayfa numaraları her kitapta farklı olduğu için karışıklık olmaması için elde edilen verilere ilişkin sunulan örnek alıntıların sayfa numaraları olarak öğretmen kılavuz kitabının sayfa numaraları kullanılmıştır. Kitaplar üzerinde araştırmacılar ayrı ayrı kodlamalar yapmış ve kodlamalar karşılaştırılarak tutarlık oranı hesaplanmıştır. Güvenirlik için her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar üzerinde bütün karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek, araştırmanın (iç) güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994:64) formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Çalışmada, bu formül kullanılarak kodlamalardaki uyuşum yüzdesi; 4.sınıf için 0,89; 5.sınıf için 0,91; 6.sınıf için 0,92; 7.sınıf için 0,88 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994:64) göre, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun % 90'a yaklaşması ya da % 90'ı geçmesi

durumunda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır

Kitaplardan toplanan veriler Tablo 2 de gösterildiği gibi 5 tema ve 22 alt temada altında incelenmiş olup temalara ait bulgular tablolarda gösterilmiş olup bu temalara ait alt temalar da tabloların altında açıklama olarak verilmiştir.

Tablo 2. Veri Analizinde Kullanılan Tema ve Alt temalar

Temalar	Alt temalar
1.GÖRSEL	Resim , Fotoğraf(Buluntu,Giysi,Güzel Sanatlar,Kitap), Makbuz, , Kimlik Belgeleri, Grafik, Harita, Minyatür, Tablo, Takvim, Duvar Figürü, Tarih Şeridi,
2.BİLGİ	Alıntı,Kronoloji,Sözlü Tarih
3.OLAY	Örnek olay, Söylence,Aile Tarihi
4.SÖZ	Türkü, Ağıt
5.HABER	Gazete, İnternet ve Dergi Haberleri

5. Bulgular ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler programında kanıt temelli öğretime yer verilen ünite ve kazanımlar şu şekildedir;

Tablo 3. 2005 Sosyal Bilgiler 4.Sınıf Programında Kanıt Temelli Öğretime Yer Verilme Durumu

Ünite No/Adı	Beceri	Kazanım No/ Kazanım	Görsel	Bilgi	Olay	Söz	Haber
1.Kendimi Tanıyorum	Kanıtı Tanıma Ve Kullanma	-	77	2	-	-	1
2.Geçmişimi Öğreniyorum	Bilgiyi Kullanılabilir Biçimlerde Planlama ve Yazma	4.Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.	58	1	5	-	-
Toplam			135	3	5	-	1

Tablo 3 incelendiğinde 4.sınıfta var olan 8 ünitenin 2'sinde 2 beceri ve 1 kazanımla kanıt temelli öğretime yer verildiği görülmektedir. Ayrıca toplamda görsel (135),bilgi (3),olay (5) ve haber (1) temalarına yer verilmişken söz temasına hiç yer verilmemiştir. Kendimi tanıyorum ünitesi içinde kanıtı tanıma ve kullanma becerisi kazandırılmaya çalışılırken bu beceri ile ilgili bir kazanıma yer verilmemiştir. Ayrıca bu beceri ile ilgili görsel temada kişiler arasında farklılık ve benzerliklerin olabileceği ile ilgili resim, fotoğraf ve kimlik belgeleri(77);bilgi temasında çalışma kitabında kronoloji(1) örneğin; “*Ceren'in Yaşam Kronolojisi(s.22)*” ve alıntı(1) örneğin “*Nereden Kuvvet ve İlham Aldınız? (s.26)*” başlıklı metinle Atatürk'ün anısından alıntı yapılmıştır. Haber temasında ise “*Parmak izimizde bizi diğer insanlardan farklı kılan...(s.14)*” bilgisine dergi (1) haberinden “*Biyolojik Kimlik Kartunuz: Parmak İzi.(s.14)*” başlıklı yazı kullanılmıştır. Olay ve söz temalarında herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinde bilgiyi kullanılabilir biçimlerde planlama ve yazma becerisi “*Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir*” kazanımı ile kazandırılmaya çalışılmıştır. Görsel temada geçmişle ilgili bize ipucu veren eşya, kültürel öğeler, düğünler vb. ile ilgili fotoğraflar (58), bilgi temasında sözlü tarih(1) çalışmasında örneğin; “*Ailemiz hakkında bilgi edinmenin bir yolu da sözlü tarih çalışması(s.31)*” cümlesine kanıt olarak “*Bahadır'ın Sözlü Tarih Çalışması”(s.31)* kullanılmıştır. Olay temasında ise aile tarihi(5) ile ilgili örneklere yer verilmiştir. Söz ve haber temasında herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Tablo 4. 2005 Sosyal Bilgiler 5.Sınıf Programında Kanıt Temelli Öğretime Yer Verilme Durumu

Ünite No\Adı	Beceri	Kazanım no/Kazanım	Görsel	Bilgi	Olay	Söz	Haber
2. Adım Adım Türkiye	Görsel Kanıt Kullanma	5.Kanıt kullanarak Atatürk İnkılaplarının öncesi ve sonrasını karşılaştırır.	65	12	1	3	1
3.Bölgemizi Tanıyalım	Gözlem	4.Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.	14	-	-	-	-
5.Gerçekleşen Düşler	Kütüphane ve Referans kaynakları kullanma	4.Kanıtlara dayanarak Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.	4	4	-	-	-
Toplam			83	16	1	3	1

Tablo 4 incelendiğinde 5.sınıfta var olan 8 ünitenin 3'ünde 3 beceri ve 3 kazanımla Kanıt Temelli Öğretime yer verildiği görülmektedir. Ayrıca toplamda görsel (83), bilgi(16), olay (1), söz (3) ve haber (1) temalarına yer verilmiştir. Adım Adım Türkiye ünitesinde görsel kanıt kullanma becerisi, “*Kanıt kullanarak Atatürk İnkılablarının öncesi ve sonrasını karşılaştır*” kazanımı ile kazandırılmaya çalışılmıştır. Görsel temada fotoğraf (buluntu, giysi, güzel sanatlar) yemek, grafik, minyatür, harita, tablo, takvim, nüfus cüzdanı(65) örneğin; “*...ülkemizi yakından tanımak için ülkemizin kültürel çeşitliliğine bir yolculuk yapalım*” (s.36-37) ifadesiyle ilgili tarihi evler, taş işlemeciliği, bindallı, Aksaray Halısı, Gaziantep baklavası...gibi çeşitli fotoğraflar kullanılarak örnekleme yoluyla bilgi kanıtlanarak kazandırılmaya çalışılmıştır.Bilgi temasında alıntı(2) örneğin; “*Dinden maddi çıkar...*”(s.48), “*Din bir vicdan meselesidir*” (s.48) şeklinde başlayan iki alıntıya yer verilerek kanıtlama yoluna gidilmiştir.Olay temasında söylene(1) örneğin;Kız Kalesi ile ilgili “*Bundan seneler önce Mersin’de bir kral yaşarmış...(s.33)*” söyleneğine yer verilerek “*Kız Kalesi’ni ziyaret edenler Akdeniz’deki bu etkileyici atmosferi yaşarlar(s.33)*” öznel ifadesi desteklenerek kanıtlanmıştır.Söz temasında ağıt(2) örneğin; “*Trabzon Yöresi ve Mersin Yöresi Ağıtlarına(s.39)*” ve türküye(1) yer verilmiş, haber temasında ise çalışma kitabında Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni harflerle basımı yapılmış bir gazete haberi(s.33) verilerek hangi alanda nasıl değişiklik yapıldığı soruları sorularak cevap aranmıştır.

Bölgemizi Tanıyalım ünitesinde Gözlem becerisi, “*Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.*” kazanımı ile kazandırılmaya çalışılmıştır. Görsel temada fotoğraf (14) kullanılmıştır. Bu fotoğraflar (6) “*...doğal ortamı değiştirerek yararlanmaya...(s.62-63)*” şeklinde devam eden bilgiye kanıt olarak insanların doğaya nasıl müdahale ettiğini göstermekte olup öğrenci çalışma kitabında da yine aynı konuyla ilgili fotoğraflar (8) kullanılarak beşeri unsurların isimlerini yazmaları istenmiştir (s.46). Bilgi, olay, söz ve haber temalarında herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Gerçekleşen Düşler ünitesinde Kütüphane ve Referans kaynakları kullanma becerisi, “*Kanıtlara dayanarak Atatürk’ün Bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.*” kazanımı ile kazandırılmaya çalışılmıştır. Görsel temada fotoğraf (4), bilgi temasında alıntı(4) örneğin; “*Memleketimizin en bakımlı...(s.110)*” ve “*Benim düşüncelerim hiçbir zaman...(s.110)*” şeklindeki alıntılara yer verilerek Atatürk’ün bilime ve teknolojiye verdiği öneme dikkat çekilmiştir. Çalışma kitabında ise Atatürk’ün bilim ve teknoloji anlayışını yansıtan düşüncelerinden “*Dünya’da herşey için,medeniyet için,hayat için,başarı için en gerçek yol gösterici ilimdir,fendir...*” (s.79) şeklinde alıntı yapılarak “*Atatürk yukarıdaki sözleriyle bilim ve teknolojinin hangi unsurlarını vurgulamıştır, ...nasıl yorumlanır?*”(s.79) şeklindeki sorular ile kanıtlar üzerinden konu pekiştirilmeye çalışılmıştır. Olay,söz ve haber temalarında herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Tablo 5. 2005 Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Programında Kanıt Temelli Öğretime Yer Verilme Durumu

Ünite No\Adı	Beceri	Kazanım no/Kazanım	Görsel	Bilgi	Olay	Söz	Haber
3.İpek Yolunda Türkler	Çıkarımda Bulunma	9.Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk İslam devletlerinin Türk kültür,sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.	4	1	-	-	-
Toplam			4	1	-	-	-

Tablo 5 incelendiğinde 6.sınıfta var olan 7 ünitenin 1'inde 1 beceri ve 1 kazanımla Kanıt Temelli Öğretime yer verildiği görülmektedir. Ayrıca toplamda görsel(4), ve bilgi (1) temalarına yer verilmişken olay, söz ve haber temalarına ilişkin bulguya rastlanmamıştır. İpek Yolunda Türkler ünitesinde Çıkarımda Bulunma becerisi, “*Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.*” kazanımı ile kazandırılmaya çalışılmıştır. Görsel temada fotoğraf (2),eşya(1) ve duvar figürü(1) örneğin; “*Uygurların yaptıkları saray ve tapınakların duvarlarını resimle...(s.83)*” şeklindeki bilgiyi kanıtlamak için Uygur dönemine ait duvar resmi(figürü) kullanılmıştır, bilgi temasında alıntı(1) şeklinde örneğin; çalışma kitabında “*İshak Paşa Sarayı Büyülüyor (s.53)*” adlı alıntı ve fotoğraf kullanarak sarayın özellikleriyle ilgili sorular sorulup konu pekiştirilmiştir. Olay, söz ve haber temalarına ait bulguya rastlanmamıştır.

Tablo 6. 2005 Sosyal Bilgiler 7.Sınıf Programında Kanıt Temelli Öğretime Yer Verilme Durumu

Ünite No\Adı	Beceri	Kazanım No/Kazanım	Görsel	Bilgi	Olay	Söz	Haber
1.İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim	6.Atatürk’ün iletişime verdiği öneme kanıtlar gösterir.	5	5	-	-	4

Ünite No\Adı	Beceri	Kazanım No/Kazanım	Görsel	Bilgi	Olay	Söz	Haber
3.Türk Tarihi- ne Yolculuk	Tarihsel Olgular Ve Yorumları Ayırt Etme	2.Kanıtlara dayanarak Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak orta- ya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar. 4.Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemi- ne dayalı kanıtlar gösterir. 5.Şehir incelemesi yoluyla Türk kültür, sanat ve estetik anlayışın- daki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir.	31	14	-	-	1
Toplam			36	19	-	-	5

Tablo 6 incelendiğinde 7.sınıfta var olan 7 ünitenin 2'sinde 2 beceri ve 4 kazanımla kanıt temelli öğretime yer verildiği görülmektedir. Ayrıca toplamda görsel(36), bilgi(19) ve haber (5) temasına yer verilmişken olay ve söz temalarına ilişkin bulguya rastlanmamıştır. İletişim ve İnsan ilişkileri ünitesinde İletişim becerisi , “Atatürk'ün iletişime verdiği öneme kanıtlar gösterir.” kazanımı ile kazandırılmaya çalışılmıştır. “Anadolu'dan Haber Var” konusunda görsel temada fotoğraf(4),makbuz(1); bilgi temasında alıntı(5) şeklinde örneğin; “...askerlerimiz aileleriyle haberleşmek için hangi iletişim araçlarını kullanmışlardır? (s.24)” sorusuna kanıt sunmak için “...radyo, telgraf da fikirlerin yayımı ve duyurulması için çok önemli ve etkili vasıtalar(s.24).” ayrıca Atatürk'ün kurduğu Anadolu Ajansı ile ilgili “Anadolu Ajansı kamuoyunun iç ve dış... (s.24) diye devam eden alıntıya da yer verilerek Atatürk'ün iletişime verdiği öneme ilişkin alıntılar ile kanıtlanmaya çalışılmıştır. Haber temasında İrade-i Milliye, Hakimiyet-i Milliye ve Ceride-i Resmîye gazeteleriyle ilgili bilgi verildikten sonra ilk yıllarında yayımlanan bir Resmî gazete örneği ve günümüzdeki elektronik resmi gazete(s.27) verilerek karşılaştırma yoluyla farklar buldurularak kanıtlanmaya çalışılmıştır. Olay ve söz temalarında herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Türk Tarihine Yolculuk ünitesinde Tarihsel Olgular Ve Yorumları Ayırt Etme becerisi 3 kazanımla görsel temada fotoğraf (15),minyatür (12) şeklinde örneğin; Orhan Bey döneminde diğer devletlerle olan ilişkiyle ilgili kanıt sunmak için Orhan Bey'in, Bizans prensine armağan verişini gösteren minyatüre (s.61) yer verilmiş, resim(1),harita(2), tarih şeridi(1) şeklinde; bilgi temasında alıntı(14) yapılarak örneğin; çalışma kitabında “Hep Birlikte Hoşgörü İçinde Yaşamak” etkinliğinde alıntılara yer verilmiş ve alıntılarla ilgili sorular üzerinden bilgi kanıtlanmaya çalışılmıştır (s.44), haber temasında ise internet haberi(1) örneğin; Osmanlı'da hoşgörü içinde yaşanıldığına kanıt olarak “Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Banki-mun (s.75) şeklinde devam eden internet haberi kullanılmıştır. Olay ve söz temasında ise herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

6. Tartışma

Beceri ve beceri eğitimine ilişkin bilgi aktarımına öğretmen kılavuz kitaplarında 4. sınıfta yer verilmemişken 5.,6. ve 7.sınıflarda ise becerinin tanımı ile doğrudan kazandırılacak olan becerilerin isimlerine yer verilmiş olup bu becerilerin neleri kapsadığı ve nasıl öğretilmesi gerektiğine ilişkin bir bilgiye yer verilmemiştir. (Evirgen, 2016:11; Karabıyık,2016:13;Özensoy ve Aynacı,2016:14;Şahin,Bayram ve Midilli,2016)

Sosyal Bilgiler 4-7. Sınıflar öğretmen kılavuz kitapları incelendiğinde kanıt temelli öğretime her sınıf düzeyinde farklı becerilerle yer vermeye çalışılmış olup en az 6.sınıfta 1 ünite ile en fazla 5.sınıfta 3 ünite ile yer verilirken 4. ve 7.sınıflarda ise 2 ünite ile yer verilmiştir.

Kanıt temelli öğretime **kazanım** olarak en çok 7.sınıfta en az 6.sınıfta; **konu** olarak en çok 5.sınıfta en az 6.sınıfta; **görsel** temada en çok 4.sınıfta en az 6.sınıfta; **bilgi** temasında en çok 7.sınıfta en az 6.sınıfta; **olay** temasında en çok 4.sınıfta en az 6.sınıfta; **söz** temasında sadece 5.sınıf düzeyinde verilmiş olup diğer sınıf düzeylerinde yer verilmemiştir. **Haber** temasında en çok 7.sınıf en az ise 6.sınıf düzeyinde yer verilmiştir. Genel olarak kanıt temelli öğretime en az 6.sınıf düzeyinde en fazla 4.sınıf düzeyinde yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler 4.sınıfta kanıt temelli öğretime 1. ve 2. ünitelerde kanıtı tanıma ve kanıtı kullanma ile bilgiyi kullanılabılır biçimlerde planlama ve yazma becerileri ile yer verilmiştir. **Kanıtı tanıma ve kanıtı kullanma becerisi** ile amaç öğrencilerde, kanıt kullanma, kanıtı dayalı akıl yürütme becerilerini geliştirmektir. Bu açıdan Sosyal Bilgiler dersinde öğrencileri kanıt niteliği taşıyan birinci elden kaynaklar ve ikinci elden kaynaklarla karşılaştırmak gereklidir. Birincil kaynak olayın geçtiği döneme ait kaynaklardır. İkincil kaynaklar ise bu kaynaklara dayanılarak hazırlanmış telif eserlerdir. Birincil kaynaklar yazılı, görsel ve işitsel dokümanlardan ve nesnelere dayanmaktadır (Gazeteler, mektuplar, tarihsel yemekler, günlükler, nüfus verileri, haritalar, mimari çizimler, fotoğraflar, aile fotoğrafları, filmler, videolar, güzel

sanatlar, sözlü tarih kayıtları, görüşme kayıtları, müzik kayıtları, buluntular, aletler, silahlar, malzemeler, giysiler icatlar, mezar taşları.) İlköğretimde 4. ve 5. sınıf çocukları için birincil kaynak olarak öncelikle, kendi yaşamlarına ait malzemeler kullanılmalıdır. Kimlik belgeleri, doğum günü kartları, ilk kitapları, oyuncakları, koleksiyon defterleri, aileye miras kalan eşyalar, okul kayıtları, posta kartları, demir ve kâğıt paralar gibi (TTKB, 2004). Öğretmenlerin dijital arşiv destekli birinci elden kaynakları kullandıkları sınıflarda öğrenciler, derse aktif olarak katılmakta ve belge analizi ile tarihsel yorumlama becerilerini öğrenmektedirler. Tanımlanan bu çeşit etkinlikler öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirerek öğretmen gözetiminde kendi tarih bilgilerini yapılandırılmalarına olanak sağlamaktadır (Tally & Goldenberg, 2005:16). Programda bahsedilen birincil ve ikincil kaynaklara kitaplarda en çok fotoğraf, resim, kimlik belgeleri, haber, kronoloji, alıntı şeklinde yer verilmiş olup mektup, günlük, mimari çizim, film, video, görüşme kayıtları, müzik kayıtları, silahlar, icatlar, mezar taşlarına ilişkin hiçbir veriye yer verilmemiştir. Kullanılan kanıtlarda; insanların farklılık ve benzerliklerinin olabileceği, fiziksel farklar yanında duygu, düşünce ve ilgilerinde farklı olabileceği gibi konulara yöneliktir. Bu durumda **Kanıt tanıma ve kanıt kullanma** becerisi ile kanıt temelli öğretime yeterince yer verildiği söylenebilir.

Bilgiyi kullanılabilir biçimlerde planlama ve yazma becerisi ile özel referans kaynaklarına ulaşma (almanak, ansiklopedi, sözlük, il yıllıkları, mikrofişler, dergiler), basılı ve görsel kaynaklardaki bilgilere ulaşma (gazete, dergi, televizyon, radyo, video kaset...), kaynak olarak toplumu kullanma ve bireylerle görüşmeler yapma (sözlü tarih çalışmaları) yararlandığı kaynakları “Kaynakça”da titizlikle gösterme becerilerinin gerçekleşmesi beklenmektedir (TTKB, 2004). Bu beceri çerçevesinde Kanıt Temelli Öğretim “*Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.*” kazanımı ile aktarılmaya çalışılmaktadır. Programda bahsedilen kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresindeki kanıtlara kitaplarda en çok fotoğraf, gazete, dergi ve sözlü tarih çalışmaları şeklinde yer verilmiş olup; ansiklopedi, sözlük, il yıllıkları, mikro fişler, televizyon, radyo, videokaset kaynaklarına ilişkin hiçbir şekilde veriye yer verilmemiştir. Kullanılan fotoğraflar geçmişle bugünü karşılaştırmaları için hem eskiye hem günümüze ait olanlar verilerek benzer ve farklı yönleri sorulmuş böylece örneklerle karşılaştırarak değişim kanıtlanmaya çalışılmıştır. Kullanılan kanıtlar ile milli kültür öğelerimizin düğünler, şenlikler, dini ve milli bayramların olduğu üzerinde durulmuş ayrıca Atatürk’ün de milli kültürün her alanda açılarak yükselmesi gerektiğiyle ilgili alıntıya da yer verilmiştir. Bu durumda **Bilgiyi Kullanılabilir Biçimlerde Planlama ve Yazma** becerisi ile kanıt temelli öğretime yeterince yer verilmediği söylenebilir.

Sosyal Bilgiler 5.sınıfta kanıt temelli öğretime 2.,3. ve 5. ünitelerde Görsel Kanıt Kullanma, Gözlem ve Kütüphane ve Referans Kaynak Kullanma becerileri ile yer verilmiştir. Programda **Görsel Kanıt Kullanma** becerisi ile teknoloji-den faydalanarak , pek çok tarihsel kanıtı, birer eğitim amaçlı görsel kanıt haline getirmeye çalışılmasını ve bugünün öğrencilerinin, farkında olmadan kendilerinden önceki nesillere göre görsel materyallere daha bilimsel, irdeleyici ve çok yönlü yaklaşmaları gerektiği ifade edilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretiminde görsel kanıt olarak kullanılacak materyal türlerini tarihî eserler, resimler, portreler, yazılı ya da basılı dokümanlar, anıtlar, yapılar, fotoğraflar, haritalar, mitler, masallar, folklor, edebiyat, müzik, istatistikler, hatırat vb. olarak sıralayabiliriz (TTKB, 2004). Becerinin yanı sıra “*Kanıt kullanarak Atatürk İnkılâplarının öncesi ve sonrasını karşılaştırır.*” kazanımı ile de kanıt temelli öğretime yer vermeye çalışılmıştır. Programda bahsedilen Atatürk İnkılâplarının öncesi ve sonrasına ilişkin görsel kanıtlara kitaplarda en çok resim, fotoğraf (buluntu, giysi, güzel sanatlar, kitap), makbuz, kimlik belgeleri, grafik, harita, minyatür, tablo, takvim, duvar figürü, tarih şeridi şeklinde yer verilmiş olup; portre, anıt, yapılar, mitler, masallar, müzik gibi durumlara ilişkin hiçbir duruma yer verilmemiştir. Kullanılan fotoğraflar ülkemizin güzellikleriyle ilgili Nemrut Dağı heykelleri, Pamukkale, Peribacaları; zengin kültürümüzle ilgili yemek, yöresel oyun, güzel sanatlarla ilgili fotoğraflar; toplum olarak farklılık ve benzerliğimizin zenginliğimiz olduğu ve bunla ilgili her yöreye ait eşya, yemek ve malzemeler; ortak değerlerimizin bayramlar, kutlamalar, türküler olduğuyla ilgili fotoğraflar; Atatürk’ün çağdaşlaşmayla ilgili mecliste konuşma yaparken, çalışma odasında çalışırken, Ankara Kız Lisesinde gençlerle olduğu, kadınlara verilen haklarla beraber oy kullanıp hakim ve savcı olarak görev başında oldukları, kılık kıyafet yeniliklerinden sonrasının olduğu görseller kullanılmıştır. Bu durumda görsel kanıt kullanma becerisi ile kanıt temelli öğretime yeterince yer verildiği söylenebilir.

Gözlem becerisi ile Sosyal bilgiler dersi 4-8. sınıflarında kazandırılması düşünülen gözlem becerisi öğrencilerin çevreleriyle iletişim kuran, çevresindeki olay ve olguları fark eden, bu olay ve olguları izleyen, neden ve sonuçlarını açıklayabilen, gözlemlerini tarafsız, önyargısız aktarabilen gözlediği şeyleri aktarırken duygu ve düşüncelerini değil sadece orada gerçekleşen olay veya olguyu tanımlayan bireyler olmalarını sağlamaktır (TTKB, 2004). Gözlem becerisi ile yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar göstermeye kitaplarda en çok fotoğrafa yer verilmiş olup başka türlü hiçbir duruma yer verilmemiştir. Fotoğraflar ise öğrenciye çevresindeki olay ve olguları fark etmelerini sağlayan, insanın doğayı nasıl şekillendirdiği ile ilgili baraj, tünel, viyadük, dalgakıran gibi insan müdahalesinin olduğu fotoğraflardır. Bu durumda gözlem becerisi ile kanıt temelli öğretime yeterince verilmediği söylenebilir.

Kütüphane ve Referans Kaynakları Kullanma becerisi ile kitapta yeterli alan olmadığı için gerekli bilgilere ulaşmada bakılacak kaynakların ansiklopediler, almanaklar ve atlaslar olduğu ifade edilmiştir (TTKB,2004) Kanıtlara dayanarak Atatürk'ün Bilim ve teknolojiye verdiği öneme ilişkin kanıtlara kitaplarda en çok fotoğraf ve alıntılar şeklinde yer verilmiş olup; ansiklopedi, almanak ve atlaslara ilişkin hiçbir duruma yer verilmemiştir. Yer verilen fotoğraflar Atatürk'ün askeri tatbikatta,Kurtuluş Savaşı'nda ve Sivas Lisesinde kürsüde bulunduğu fotoğraflardır bu fotoğraflara dayanarak Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemle ilgili alıntılara yer verilmiştir.Bu alıntılar ordunun zaferinin sırrını bilim ve teknolojiye dayandıran alıntılardır.Örneğin; "...zaferin sırrı nedir,bilir misiniz?Orduların sevk ve idaresinde bilim ve teknik prensiplerini rehber kabul etmektir." Şeklinde (s.110) Bu durumda **Kütüphane ve Referans Kaynakları Kullanma** becerisi ile kanıt temelli öğretime yeterince yer verilmediği söylenebilir.

Sosyal Bilgiler 6.sınıfta Kanıt Temelli Öğretime sadece 3. ünite ile çıkarımda bulunma becerisi ile yer verilmiştir. **Çıkarımda bulunma** becerisi eleştirel düşünme becerisinin alt dalı olup bu beceride öğrencilerin ham verilerden, kanıtlardan ya da örneklerden de çıkarım yapma konusunda yararlanabilmeleri istenmektedir (TTKB, 2005) Çıkarımda bulunma beceri ile Orta Asya ilk türk devletleri ve Türk İslam Devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına ilişkin kanıtlara kitaplarda en çok fotoğraf, duvar resmi ve kavram haritasına yer verilmiş olup; çıkarımda bulundurulacak herhangi bir duruma yer verilmemiştir. Fotoğraflar kültürün bir hazine olduğuyla ilgili geçmişten günümüze kalan eyer örtüsü, tarihi eserlerdir (Divriği Ulu Cami, İshak Paşa Sarayı). Verilen bu fotoğraflarla ilgili hangi malzemelerden yapılmış olabilecekleri, estetik açıdan kullandıkları hangi eşyaya benzediği, figürlerden ne anlatılmak istenildiği gibi dorular ile fotoğraflar üzerinden çıkarımda bulunma becerisi kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu durumda çıkarımda bulunma becerisi ile kanıt temelli öğretime yeterince yer verilmediği söylenebilir.

Sosyal Bilgiler 7.sınıfta Kanıt Temelli Öğretime 1. ve 3. ünitelerde iletişim ile Tarihsel Olguları ve Yorumları Ayırt Etme becerileri ile yer verilmiştir. **İletişim** becerisi ile Atatürk'ün iletişime verdiği öneme ilişkin kanıtlara kitaplarda en çok fotoğraf, alıntı, haber, makbuz ve gazete şeklinde yer verilmiş olup başka veriye yer verilmemiştir. Kullanılan fotoğraflar Mustafa Kemal'in İstanbul'un işgalinin haberini telgrafla aldığını dolayısıyla savaş gibi zor durumlarda iletişimin nasıl önemli olduğunu belirten kanıtlardır. Sadece iletişim araçlarına değil insanlar arasında araçsız, sözlü olarak kurulan iletişimin de bu gibi durumlarda önemli olduğunun üzerinde durulmuştur. Gazetelerinde toplumun hayatında önemli bir yerde olduğu belirtilip Resmi gazetenin ilk yayını ve dijital ortamdaki son yayınına da yer verilmiştir. Alıntılar da yine iletişime verilen önemle ilgili olmuş örneğin; "...en doğru haber ve bilgiler alabilmelerini sağlamak için kurulan Anadolu Ajansı bugünden itibaren göreve başlıyor."(s.25) Bu durumda **iletişim** becerisi ile kanıt temelli öğretime yeterince verilmediği söylenebilir.

Tarihsel olgu, kanıtlanabilen ya da kaynaklarca doğrulanabilen bir ifadedir. Yorum ise, bir olayı belli bir görüşe göre açıklayan ifadelerdir. **Tarihsel Olgu ve Yorumları Ayırt Etme** becerisi eleştirel düşünme becerisinin alt dalı olup bu beceride olgu olarak belirtilen durumların kanıtlarla desteklenmesi beklenmektedir (TTKB,2005). Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörler ilişkin kanıtlara kitaplarda en çok minyatür, alıntı, harita, resim ve tarih şeridi şeklinde yer verilmiş olup başka kanıtı yer verilmemiştir. Minyatüre en çok yer verilen konu olmuştur. Kullanılan minyatürler Osmanlı'nın kuruluş dönemiyle ilgili olup padişahların şahsi portreleri, tahta çıkışları, fetihleri, ulufe dağıtımı, askeri sistem, toplum ve ekonomiye ait minyatürler kullanılmıştır. Alıntılar da yine Osmanlı'nın kuruluş dönemindeki fetihler ve gaza-cihat anlayışıyla ilgilidir. Haritalar Osmanlı'nın nasıl giderek büyüdüğüne dikkat çeken haritalar olmuştur.

Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlara kitaplarda en çok alıntı, fotoğraf ve haber şeklinde yer verilmiş olup başka kanıtı yer verilmemiştir. Kullanılan kanıtlar hangi Osmanlı padişahı olursa olsun halkıyla beraber ülkesinde yaşayan bütün azınlıklara karşı gösterilen hoşgörü ve anlayışla ilgili olmuştur.

Şehir incelemesi yoluyla Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlara kitaplarda en çok fotoğraf ve alıntı şeklinde yer verilmiştir. Kullanılan fotoğraflar Osmanlı'nın ilk başkenti Bursa'da bulunan camiler, türbeler, mescit ve şadırvanlar, köprüler, külliyeler, tarihi mekânlar ve müzeler olmuştur. Müzede bulunan eserlerinde görsellerine yer verilmiştir. Alıntılarda Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinden seçmeler yapılmış ve Bursa'nın Osmanlı'nın ilk başkenti olmasıyla yaşadığı kültürel, sanatsal ve estetik değişime ilişkin süreklilik kazandırılmak istenmiştir. Bu durumda **Tarihsel Olgu ve Yorumları Ayırt Etme** becerisi ile kanıt temelli öğretime yeterince yer verildiği söylenebilir.

Öneriler

- Sosyal Bilgiler programında sadece bu becerilerin ismini yazmak yeterli değildir. Bu sebeple programda yer verilen bu becerilerin isminin yanında bu becerilerin nasıl kazandırılması gerektiğine ilişkin bilgilerde yer verilebilir.

- Kanıt temelli öğretime ilişkin yetersiz olan ünitelerdeki ilgili etkinlik türleri çeşitlendirilebilir.

7. Kaynakça

- Çelikkaya, T.(2011). Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyleri: Öğretmen Görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3),969-990.
- Çıdaçı, T. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Birinci Elden Kaynakların Kullanımı (7. Sınıf Örneği) (Kanıt Temelli Öğrenme)*.Yüksek Lisans Tezi, Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Evirgen,Ö.F.(2016) İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Öğretmen Kılavuz Kitabı,Ankara: Ekoyay.
- Işık, H.(2008).*İlköğretim 4.sınıf sosyal bilgiler dersi tarih dersi konularının öğretiminde kanıt temelli öğrenme modeli: bir eylem araştırması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kabapınar,Y.(2016).Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Ankara:Pegem A.
- Karabıyık,E.Ü.(2016) İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğretmen Kılavuz Kitabı,Ankara:Evren
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, London: Sage Publications.
- Oğuz, S. ve Demir, F.B.(2016) Sosyal Bilgiler Öğretim Programının ve Ders Kitabının Toulmin Argüman Modeline Göre Değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 16 (USBES Özel Sayı II), 1572-1602.
- Önal, H. ve Kaya, N. (2011). Sosyal bilgiler ders kitaplarının (4. ve 5.sınıf) değerlendirilmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 179-189.
- Özbaş, B.Ç. (2010) *12-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Tarihsel Düşünme Gelişimi ve Tarihsel Kanıt Kullanımı*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,İzmir.
- Özensoy, A.U. ve Aynacı, C.(2016) İlköğretim Sosyal Bilgiler 5 Öğretmen Kılavuz Kitabı,Ankara:Berkay.
- Şahin,S.C.,Bayram,Ö. ve Midilli,A.(2016) İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı,Ankara:Koza
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2004). *Sosyal Bilgiler Dersi (4. ve 5. Sınıflar)Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=39> adresinden 13.12.16 tarihinde erişilmiştir.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2005). **Sosyal Bilgiler Dersi (6 ve 7. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu**, Ankara. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=38> adresinden 13.12.16 tarihinde erişilmiştir.
- Tally, B. & Goldenberg, L. B.(2005). “Fostering historical thinking with digitized primary sources.” *Journal of Research on Technology in Education* 38(1). p.1-21
- Tekden,Z.(2015) İlköğretim Sosyal Bilgiler (6.sınıf) Öğretmen Kılavuz Kitabı,Ankara:Ada
- Yıldırım,A. ve Şimşek,H.(2016)Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri,Ankara:Seçkin